

KNJIŽNO NASLIJEĐE OBITELJI TRUHELKA U MUZEJU SLAVONIJE – KULTURNO-POVIJESNI KONTEKST

Obiteljske knjižnice predstavljaju kulturno-povijesne riznice grada. Jedna od takvih knjižnica zasigurno je i obiteljska knjižnica Truhelka, čiji je začetnik Osječanin Dragoš Truhelka, pripadnik 78. pješačke pukovnije, manje poznati brat Jagode i Čire Truhelke. Uz knjižničnu analizu fonda, rad interpretira genealogiju obitelji Truhelka.

Ključne riječi: obiteljske knjižnice, obitelj Truhelka, obitelj Raizner

Ivana Knežević Križić

Muzej Slavonije
Trg sv. Trojstva 6
HR-31000 Osijek
ivana.knezevic@mso.hr

dr. sc. Marina Vinaj

Muzej Slavonije
Trg sv. Trojstva 6
HR-31000 Osijek
marina.vinaj@mso.hr

Prethodno priopćenje
UDK: 027.1(497.543Osijek)(091)

UVODNO

Knjižnična građa svoje mjesto nalazi u Muzeju Slavonije od samog njegovog osnutka. Poznato je da su za vrijeme i nakon Drugog svjetskog rata u Muzej smještene i brižno čuvane spomeničke, obiteljske knjižnice Hermanna Weissmanna i vlastelinske obitelji Prandau-Normann. Proteklih desetljeća u Muzej je pristizala, bilo darom ili otkupom, uz ostalu kulturno-povijesnu građu, i knjižnična građa u sklopu obiteljskih ostavština.

U Odjelu knjižnice možemo pronaći dijelove ili pak cjelovite knjižne zbirke, odnosno osobne ili obiteljske knjižnice, kao što su: Cepelić, Domac, Đaković, Firingerburić, Gerbl, Ilić-Muačević, Kovačević, Mažuran, Megenthaler, Metzinger, Mićunović, Mihaljević, Mohači, Petrović, Poznić, Radić, Radovančević, Raizner, Sontacchi, Spajić, Truhelka, Vančura. Riječ je o uglednicima Osijeka, znanstvenicima, profesorima, odvjetnicima, liječnicima, književnicima, muzealcima čiji je stručni i znanstveni rad prepoznat i izvan lokalnih granica. Njihove bogate knjižnice, najčešće prikupljane generacijama, neprocjenjivi su izvori za raznovrsna proučavanja. Otkrivajući dijelove svakodnevice svojih vlasnika, knjige, knjižnične zbirke, privatne, obiteljske knjižnice postaju dijelom bogate povijesne priče grada.¹ No, svaka od spomenutih knjižnica otkriva i svojega vlasnika, pretke koji su prikupljali knjige ostavljajući svoje tragove u ex librisima, vlastoručnim potpisima, bilješkama na marginama ili preliminarnim stranicama. Tako izuzetno važnim, a ponekad i važnijim od samoga teksta postaje povijesni i strukturalni identitet knjige, ali i cijele knjižne zbirke.² Jedna od takvih knjižnih zbirki, obiteljskih knjižnica, zasigurno je i obiteljska knjižnica Truhelka.

OBITELJ TRUHELKA

Antun Vjenceslav Truhelka

Otac obitelji Truhelka, Antun Vjenceslav Truhelka (Zbraslav, Češka, 9. ožujka 1834. – Osijek, 13. lipnja 1877.), bio je učitelj, po uzoru na oca, učitelja Vjenceslava Truhelku. Godine 1853. dobio je učiteljsku svjedodžbu u Pragu. Bavio se književnim radom i skladateljstvom. Kako je već za vrijeme pohađanja učiteljske škole učio hrvatski jezik, a izgledi za dobivanje namještenja bili bolji u tadašnjoj Hrvatskoj, nego u Češkoj, dobio je namještenje u Virovatici 1854. godine.³ Godine 1857. premješten je u Valpovo, gdje se oženio Hanom Čaćinović, koja je rano umrla od tuberkuloze. Dvije godine kasnije, 1859., odlazi iz Valpova u Osijek jer je premješten u trivijalnu školu u Donjem gradu.⁴ Ostavši vrlo rano udovac, oženio se Marijom

1 Vinaj, Marina; Knežević Križić, Ivana. Odjel knjižnice. // Donacije: izbor iz zbirki Muzeja Slavonije 1994. – 2019. Osijek: Muzej Slavonije, 2020. Str. 10.
2 Vujić, Žarka. Baštinski svijet Nikole Zrinskog u Čakovcu. // Zrinski i Europa, Zagreb, 2000. Str. 33.
3 HR-HDA-835. Ćiro Truhelka. 10.1. Ante Vjenceslav Truhelka, otac, Bibliografija Antun V. Truhelka.
4 Vodopija, Irena. Antun Vjenceslav – otac obitelji Truhelka. // Život i djelo Jagode Truhelke: zbornik radova znanstvenog skupa Zlatni danci: Osijek, 6. i 7. studenoga 1997. / urednici Julijo Martinčić, Dubravka Hackenberger. Osijek: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni rad, 1998. Str. 69.

Schön (Kern?, 25. ožujka 1835. – Sarajevo, 3. travnja 1918.), Njemicom iz Mađarske, koja se također sa svojom majkom doselila u Hrvatsku i živjela u selu Ladimirevci.⁵ U braku su dobili troje djece – kćer Jagodu te sinove Ćiru i Dragoša (Karla). Valja istaknuti da su Antun Vjenceslav i Marija Truhelka, kao Čeh i Mađarica, svoju djecu odgajali u duhu domovine u kojoj su živjeli. Prilikom preustroja donjogradske škole iz trivijalne u glavnu, Antun Vjenceslav Truhelka postao je ravnajućim učiteljem 1863. godine.⁶ Sudjelovao je u osnivanju Pedagogijsko-književnog zbora 1869. godine.⁷ Godine 1870. dobio je posao na njemačkoj trivijalnoj školi te započeo s reformama, tj. pohrvaćivanjem škole.⁸ U osječkoj tiskari Dragutina Lehmana i druga izdao je učiteljski godišnjak *Zora* za 1863. godinu, u kojem je i sam pisao pod pseudonimom Q. Q. Sandučić.⁹ Objavljivao je priloge u *Napretku*, *Jadranskoj vili*, *Nevenu*, *Smilju* i dr.¹⁰

Jagoda Truhelka

Jagoda Truhelka (Osijek, 5. veljače 1864. – Zagreb, 17. prosinca 1957.), najstarije dijete Antuna Vjenceslava Truhelke i Marije, rođene Schön, poznata je hrvatska književnica, pedagoginja i učiteljica. Pučku školu i gimnaziju pohađala je u Osijeku i, nakon očeve smrti, u Zagrebu. Dvije je godine, od 1882. do 1884., radila kao učiteljica u osječkoj gornjogradske pučkoj školi. Godine 1885. postala je ravnateljica više djevojačke škole u Gospiću. Od 1892. do 1901. godine predavala je na ženskom liceju u Zagrebu, da bi 1901. godine postala ravnateljica više djevojačke škole u Banjoj Luci. Godine 1910. premještena je u Sarajevo na mjesto ravnateljice više djevojačke škole. Od 1911. godine pa do umirovljenja, 1923. godine, radila je kao profesorica na ženskoj učiteljskoj školi.¹¹ Nakon umirovljenja vratila se u Zagreb gdje je doživjela duboku starost. Ipak, Jagoda Truhelka najpoznatija je po prozi za djecu te se tako, uz Ivanu Brlić-Mažuranić, smatra osnivačicom hrvatske realističke dječje književnosti.¹² Prva njezina knjiga je roman *Tugomila* (1894.); u sarajevskoj *Nadi* u nastavcima objavljuje psihološki roman *Plein air* (1897.) i roman iz bosanske povijesti *Vojača* (1899.). Najpoznatije joj je djelo trilogija u kojoj su vidljivi autobiografski elementi, odnosno odrastanje u osječkoj građanskoj obitelji: *Zlatni danci* (1918.), *Gospine trešnje* (1943.) i *Crni i bijeli dani* (1944.).¹³ Danas jedna od najstarijih škola u Osijeku nosi njezino ime – *Osnovna škola Jagode Truhelke*.

5 Vitković, Stanislav. Jagoda Truhelka i njezin odgojni epistolar *U carstvu duše*. // Jagoda Truhelka. U carstvu duše: odgojni epistolar. Zagreb: Naklada sv. Antuna: Nova stvarnost, 2010. Str. 9.

6 Vodopija, Irena. Navj. dj., str. 69.

7 Stipančić, Mario. Osobni arhivski fond Ćiro Truhelka 1826-1971: analitički inventar: HR HDA 835. Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2007. Str. III.

8 Vodopija, Irena. Nav. dj., str. 69.

9 Zora: učiteljski godišnjak za godinu 1863. U Oseku: Tiskom Dragutina Lehmana i druga, 1863. Godišnjak je pohranjen je u Zavičajnoj zbirci *Essekiana* Odjela knjižnice Muzeja Slavonije.

10 Stipančić, Mario. Nav. dj., str. III.

11 Isto.

12 Truhelka, Jagoda. Iz prošlih dana. // Autobiografije hrvatskih pisaca / priredio Vinko Brešić. Zagreb: AGM, 1997. Str. 360.

13 Vitković, Stanislav. Nav. dj., str. 13.

Ćiro Truhelka

Ćiro Truhelka (Osijek, 2. veljače 1865. – Zagreb, 18. rujna 1942.), srednje dijete Antuna Vjenceslava Truhelke i Marije, rođene Schön, poznati je hrvatski arheolog i povjesničar. Gimnaziju je pohađao u rodnom Osijeku i Zagrebu, a povijest umjetnosti i arheologiju završio je na zagrebačkom Filozofskom fakultetu. Još za vrijeme studija radio je kao pristav u Umjetno-obrtnom muzeju u Zagrebu, danas Muzeju za umjetnost i obrt. Godine 1887. oženio je Danicu, rođenu Romanić.¹⁴ U braku s Danicom dobio je dvoje djece – sina Branimira Aleksandera¹⁵ i kćer Agatu¹⁶. Bio je prvi kustos Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine, otvorenog 1888. godine, a kasnije i njegov direktor, zaslužan za izgradnju nove muzejske zgrade (1908. – 1913.), sve do prvog umirovljenja 1922. godine. Nakon umirovljenja, a na poziv Poglavarstva Slobodnog i kraljevskog grada Osijeka, neko je vrijeme boravio u Osijeku, gdje je sređivao arheološku zbirku tadašnjeg gradskog muzeja, današnjeg Muzeja Slavonije.¹⁷ Od 1906. do 1920. godine uređivao je *Glasnik Zemaljskog muzeja za Bosnu i Hercegovinu*. Od 1926. do 1931. godine predavao je na Filozofskom fakultetu u Skopju. Nakon umirovljenja preselio se u Zagreb, gdje je ostao do smrti. Značajni su njegovi radovi iz prapovijesne arheologije, antike, srednjovjekovlja, paleografije, numizmatike, etnologije i povijesti. Bio je član Njemačkog antropološkog i prehistorijskog društva u Breslavu, Arheološkog društva u Münchenu, Društva šleskih starina u Breslavu, Arheološkog društva u Petrogradu i Moskvi, Središnjeg povjerenstva za čuvanje starina u Beču, Društva nordijskih arheologa u Kopenhagenu, kao i zagrebačkog Numizmatičkog društva. Značajnije radove objavio je u *Glasniku Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine*,¹⁸ a pred sam kraj života, 1942. godine, objavio je i autobiografski roman *Uspomene jednog pionira*.

14 HR-HDA-835. Ćiro Truhelka. 3.5. Službenički listovi.

15 Branimir Aleksander Truhelka (Sarajevo, 1. rujna 1888. – Zagreb, 23. ožujka 1945.), astrofizičar. Matematiku i fiziku studirao je u Zagrebu, a astronomiju u Beču. Doktorirao je na Mudroslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1911.). Usavršavao se na Opservatoriju *Pulkovo* u dva navrata (1911., 1913. – 1914.) te na Vojnogografskom zavodu u Beču (1917.). Godinu 1925./1926. proveo je u Francuskoj na usavršavanju iz astronomije i geodezije te istražujući rad Rudera Boškovića. Od 1922. do 1925. bio je predstojnik na Geofizičkom zavodu u Zagrebu. Privremeno je umirovljen od 1926. do 1930. godine, kada je postavljen za ravnatelja Državnog arhiva u Dubrovniku. Uređivao je književno-politički list *Jugoslavenska njiva* (1920. – 1922.). Radove je objavljivao u *Glasniku Hrvatskog prirodoslovnog društva*, *Mladog Hrvatskog*, *Savremeniku* i sl. Imao je suprugu Valku, rođenu pl. Lajer, te kćer Branislavu Tatjanu, koja je umrla kao dijete (1915. – 1922.). (Nulla dies sine observatione: 150 godina Geofizičkog zavoda u Zagrebu / glavni urednik Mirko Orlić. Zagreb: Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Geofizički odsjek, 2011., str. 156; HR-HDA-835. Ćiro Truhelka. 10.2. Marija Truhelka, rod. Schön, majka, molitvenik – Albach, J. S. Heilige Anklänge: Gebete für katholische Christen. Pesth: Julius Müller, 1859.; Muzej Slavonije. Odjel knjižnice. Zbirka osmrtnica. Osmrtnica Marije Truhelka, MSO-174985.)

16 Agata Truhelka (Sarajevo, 7. rujna 1890. – Zagreb, 5. travnja 1980.), učiteljica i spisateljica za djecu. Prvi put udala se u osječkoj gornjogradskoj župnoj crkvi 30. siječnja 1922. godine za učitelja Vojtjeha Hrdya (Ždralovi, 23. travnja 1896. – Bjelovar, 1973.). (Gradske vijesti – vjenčanje. // Hrvatski list 3, 25(443) (utorak, 31. 1. 1922.), str. 3.) U dobi od 67 godina, 26. travnja 1957., udala se za poznatog pedagoga Milana Fabijanovića (Osijek, 18. studeni 1879. – Zagreb, 15. listopada 1964.), te zadržala djevojačko prezime. (Vidi bilješku 15.) Pokopani su zajedno u grobnici obitelji Truhelka na Mirogoju.

17 HR-HDA-835. Ćiro Truhelka. 3.5. Službenički listovi.

18 Stipančević, Mario. Nav. dj., str. III.

Dragoš (Karlo) Truhelka

Dragoš (Karlo) Truhelka (Osijek, 20. listopada 1867. – Osijek, 3. kolovoza 1952.), bio je najmlađe dijete Antuna Vjenceslava Truhelke i Marije, rođene Schön, manje poznat brat Jagode i Ćire Truhelke. Bio je vojni časnik. Kao kadet, službovao je u 16. pješačkoj pukovnici u Bjelovaru. Od 1893. do 1905. godine bio je pripadnik osječke, 78. pješačke pukovnije, tzv. Šokčevićeve pukovnije,¹⁹ pri čemu je nosio titulu carskog i kraljevskog potpukovnika.²⁰ Za vrijeme službovanja u 78. pješačkoj pukovnici pokazao se nadarenim slikarom. Naime, jedan je od autora portreta zapovjednika 78. pješačke pukovnije, sačuvanih u Muzeju Slavonije. U Zbirci slika i okvira Odjela umjetničkog obrta nalaze se dva portreta koja je naslikao Dragoš (Karlo) Truhelka. Godine 1897. naslikao je portret časnika Ferdinanda von De Sommaina, i to na posvetnom kartonu izrađenom u spomen na desetogodišnju obljetnicu bitke kod Königgrätza iz 1866. godine. Dvije godine kasnije, 1899., naslikao je portret Karla Sertića od Brinjegrada. Godine 1905. premješten je u Eger kao pripadnik 60. ugarske pješačke pukovnije. 1940-ih godina bio je aktivni član Društva prijatelja starina *Mursa*.²¹

Dragoš (Karlo) Truhelka oženio je Anu, rođenu Axmann (Osijek, 9. listopada 1880. – Osijek, 1977.), sestru poznatog osječkog arhitekta Viktora Axmanna, 3. listopada 1903. godine u Osijeku. U braku su dobili dvoje djece – sina Dragoša mlađeg i kćer Nadu. Dragoš Truhelka mlađi rodio se 4. kolovoza 1904. godine u Osijeku. U Pragu je 23. lipnja 1934. godine oženio Františku, rođenu Čerbačesku.²² Unutar molitvenika Marije Truhelka, koji se čuva u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu,²³ vidljive su rukopisne bilješke članica obitelji Truhelka – Marije i Agate – koje su generacijama bilježile kronologiju obitelji, rođenja i smrti. Tako iz rukopisnih bilješki na preliminarnim stranicama molitvenika saznajemo da su Dragoš mlađi i Františka Truhelka imali dvoje djece. Dana 2. siječnja 1940. godine u Beogradu im se rodila kći Nada Ana Terezija, a 24. ožujka (nepoznate godine) sin Marijan Ante Augustin.²⁴ Iz pisama sačuvanih u Muzeju Slavonije²⁵ saznajemo da je obitelj 1940-ih godina živjela u Zagrebu. Od toga vremena gubi im se trag.

Nada Raizner, rođena Truhelka

Nada Truhelka (Osijek, 24. ožujka 1908. – Osijek, 21. siječnja 1993.), drugo je dijete Dragoša i Ane Truhelka. Cijeli je svoj život provela u rodnom gradu. U župnoj crkvi sv. Petra i Pavla udala se 8. kolovoza 1929. godine za Oskara Raiznera. Oskar Raizner (Dombovar, 3. studeni

19 Šimičić, Andreja. Serija portreta naslovnih vlasnika i zapovjednika 78. pješačke pukovnije u Osijeku. // Tvrdna u Osijeku = Festung in Esseg = Fortress in Osijek. Osijek: Muzej Slavonije, 2017. Str. 57.

20 Muzej Slavonije. Odjel knjižnice. Zbirka osmrtnica. Osmrtnica Marije Truhelka, MSO-174985.

21 Šimičić, Andreja. Nav. dj., str. 57-59.

22 Zavičajnici grada Osijeka: 1901. – 1946. / priredili Stjepan Sršan i Vilim Vilim Matić. Osijek: Državni arhiv, 2003. Str. 842.

23 HR-HDA-835. Ćiro Truhelka. 10.2. Marija Truhelka, rod. Schön, majka, molitvenik – Albach, J. S. Heilige Anklänge: Gebete für katholische Christen. Pesth: Julius Müller, 1859.

24 Isto.

25 Vidi bilješku 40.

1892. – Osijek, 27. svibnja 1963.), pripada sedmom koljenu rodoslovlja obitelji Reisner – Raizner. Bio je odvjetnik s odvjetničkim uredom, aktivan u kulturnom i društvenom, posebice glazbenom životu Osijeka.²⁶ Nada i Oskar Raizner imali su sina Ljudevita IV. (Osijek, 13. svibnja 1933. – Švicarska, 2014.). Ljudevit IV. Raizner dva puta se ženio. U braku s prvom suprugom, Marijom Raizner, rođenom Šimonji, dobio je kćer Irenu (Osijek, 19. lipnja 1962.) i sina Aleksandra (Osijek, 27. siječnja 1966.). Glazbenica Irena Raizner živi i radi u Njemačkoj, gdje se i udala 5. ožujka 1998. godine za Haralda Petera Anlaufa. Optičar Aleksandar Raizner također je iselio iz Hrvatske. Vjenčao se 23. ožujka 1994. godine s Constance Elfe, rođenom Möck, u Haidelbergu. U braku su dobili kćer Marijannu (Frankfurt am Main, 31. prosinca 1999.). Riječ je o posljednjim potomcima obitelji Truhelka – Raizner u Osijeku.²⁷

EX LIBRIS OBITELJSKE KNJIŽNICE TRUHELKA

Ex librisi, kao i vlastoručno potpisana imena prijašnjih vlasnika, odnosno rukopisni ex librisi, otvaraju nove mogućnosti spoznaje. Ex libris, kao oznaka vlasništva, zapravo je otisnuti natpis na knjizi koji se najčešće stavlja na korice knjige ili na naslovnu stranicu same knjige. Uz sam natpis *ex libris* najčešće stoji ime i prezime, monogram, crtež portreta vlasnika knjige ili koji drugi heraldički ili alegorijski, simbolični crtež.²⁸ Upravo smo pomoću ex librisa na koricama ili naslovnim stranicama određene skupine knjiga i otkrili da je postojala obiteljska knjižnica Truhelka. S obzirom na crtež na ex librisu, pretpostavljamo da je obiteljsku knjižnicu Truhelka usustavio upravo Dragoš (Karlo) Truhelka, časnik spomenute osječke, 78. pješačke pukovnije, tzv. Šokčevićeve pukovnije. Naime, crtež na ex librisu Truhelka prikazuje spomenik Umirućeg vojnika, hrvatskog kipara Roberta Frangeš-Mihanovića.²⁹ Spomenik je otkriven 17. srpnja 1898. godine u Osijeku, domicilnom mjestu 78. pješačke pukovnije, na ulazu u *Regimentsgarden*,

odnosno Pukovnijski vrt, današnji Perivoj kralja Tomislava,³⁰ u čast palim vojnicima spomenute pukovnije, poginulima u borbama protiv Prusa kod Königgrätza u Češkoj 1866. godine.³¹ Originalni natpis na spomeniku glasi: *Junačkim časnikom i momčadi domaće pješačke pukovnije br. 78 što poginuše pred vatrom neprijateljskom vršeći najsvetiju dužnost svoju. Podigoše spomenik ovaj grad Osijek, Virovitička i Požeška županija te časnički zbor te pukovnije. Vitam et sanguinem consegramus.* Upravo krilatica na latinskom jeziku, u prijevodu: Život i krv žrtvujemo., nalazi svoje mjesto i na ex librisu Truhelka. Dakle, ex libris Truhelka sačinjava sam izraz ex libris, prezime Truhelka, crtež spomenika Umirućeg vojnika te dio krilatice *Vitam et sanguinem*, uz rukom dodanu oznaku – signaturu.

Pretpostavljamo da je knjižnica obitelji Truhelka bila smještena u obiteljskoj kući Viktora Axmanna (Vladoja Aksmanovića) i njegove sestre Ane Truhelka, u Strossmayerovoj ulici br. 44.³² Riječ je o obiteljskoj kući koja se sastoji od tri prostrana stana – jedan u prizemlju, jedan na katu, dok je u dvorišnom stanu bio ured.³³ U jednom od tih stanova živjeli su Dragoš i Ana Truhelka s obitelji – sinom Dragošem mlađim i kćerkom Nadom. Tomu svjedoče i rukopisne bilješke Dragoša Truhelke koji je uz svoj potpis na određene jedinice građe stavlja i svoju, spomenutu adresu. Spomenutu pretpostavku potvrđuje i činjenica da je i danas dio obiteljske kuće u vlasništvu potomka obitelji Truhelka – Aleksandra Raiznera.³⁴

NABAVA GRAĐE – DOLAZAK OBITELJSKE KNJIŽNICE TRUHELKA U MUZEJ SLAVONIJE

Uobičajenom izgradnjom knjižničnog fonda (darom, kupnjom i/ili zamjenom) u Muzej Slavonije dolazile su i knjige iz obiteljske knjižnice Truhelka. Ex libris Truhelka, vlastoručni potpis člana obitelji Truhelka ili njegov tiskani ex libris, kriteriji su pomoću kojih smo i utvrdili postojanje same obiteljske knjižnice. Sačuvani dio obiteljske knjižnice Truhelka u Muzej Slavonije dolazio je na razne načine u

26 Hrvatski plemićki zbor. Obitelj Raizner. URL: <http://www.plemstvo.hr/obitelji/raizner> (2019-11-18)

27 Đidara, Petar. Osječke porodice Reisner – Raizner. // Glasnik arhiva Slavonije i Baranje 11(2011), str. 161-162.

28 Ex libris. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18748> (2020-09-10)

29 Robert Frangeš-Mihanović (Srijemska Mitrovica, 2. listopada 1872. – Zagreb, 12. siječnja 1940.), hrvatski kipar i medaljer; jedno od najvećih imena europskog kiparstva na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Završio je Obrtnu školu u Zagrebu, nastavio školovanje u Beču na Umjetničko-obrtnoj školi, potom na Umjetničkoj akademiji, te se usavršavao u Parizu. Kasnije je u Zagrebu bio nastavnik na Obrtno školi od 1895. do 1907. godine i profesor kiparstva na Umjetničkoj akademiji od 1907. do svoje smrti, 1940. godine. Jedan je od pokretača i organizatora likovnog života u Zagrebu na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Sudjelovao je u osnutku Društva hrvatskih umjetnika (1897.), udruženja Lada (1904.) i Umjetničke akademije (1907.). Bio je član Jugoslavenske, danas Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, Srpske akademije nauka i umjetnosti u Beogradu te Akademije znanosti i umjetnosti u Pragu. Najmonumentalnije njegovo djelo, konjanički spomenik *Kralj Tomislav*; nalazi u Zagrebu. (Frangeš-Mihanović, Robert. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=20410> (2020-09-10); Gareljčić, Tatijana. Robert Frangeš-Mihanović (1872 – 1940): u povodu 75. obljetnice kipareve smrti. Zagreb: Moderna Galerija, 2015. Str. 2-15.)

30 Prijedlog da se u Osijeku podigne spomenik dao je 1896. godine general Moritz Auffenberg, zapovjednik Pukovnije. Spomenik predstavlja jedan od najranijih primjeraka impresionizma u hrvatskoj skulpturi. Nakon otkrivenja, spomenik je bio ne samo predmetom umjetničkog divljenja, već i političkog osporavanja. Tako je spomenik, otkriven 1898. godine, nakon Drugog svjetskog rata uklonjen iz Pukovnijskog vrta, odnosno iz javnog prostora grada. Godine 1963. spomenik je vraćen kao vrtna skulptura postavljena u dvorište tadašnje Galerije likovnih umjetnosti. Godine 1991. spomenik je otpremljen u Zagreb kao sudionik izložbe *Tisuću godina hrvatske skulpture* te je tom prigodom i restauriran. Spomenik je 30. studenog 1996. godine postavljen ispred Doma hrvatske vojske, odnosno vraćen u prostor Parka kralja Držislava na kojem su se nekada protezali bedemi osječke Tvrde s kojom je nerazdvojno povezan. Danas je spomenik zaštićeno kulturno dobro o kojem skrbi Konzervatorski odjel u Osijeku. (Šimičić, Andreja. Nav. dj., str. 54-59; Simbol hrvatske odlučnosti. // Glas Slavonije 77, 24289 (ponedjeljak, 2. 12. 1996.), str. 8.)

31 R. Frangeš Mihanović: retrospektivna izložba: katalog izložbe. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1959., Str. 12.

32 Damjanović, Dragan. Stambena arhitektura dvadesetih godina 20. stoljeća u Osijeku. // Osječka arhitektura 1918. – 1945. / urednici Julijo Martinčić, Dubravka Hackenberger. Osijek: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni i umjetnički rad, 2006. Str. 96-97.

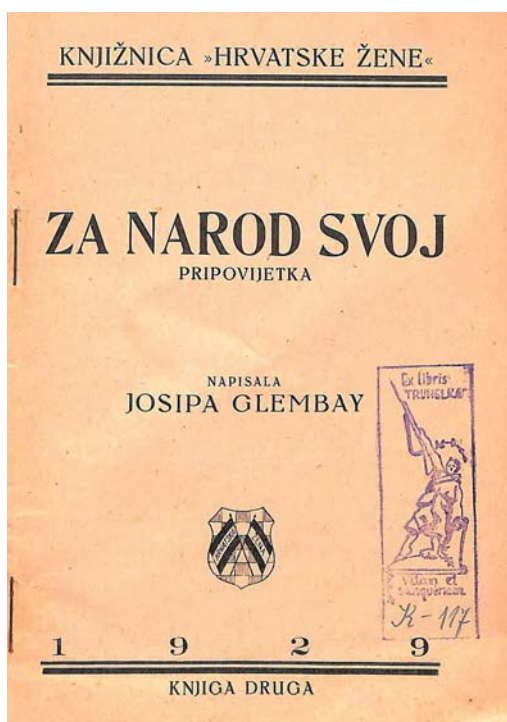
33 *Aksmanović – Malin – Rožić, arhitekt i graditelj, Strossmayerova 44, Aksmanović Vladoje, arhitekt, Strossmayerova 44, stan; Truhelka, Dragutin, pukovnik u. m., Strossmayerova 44.* (Pentov adresar slob. i kr. grada Osijeka 1929. / uredio Viktor Pentz. U Osijeku: Tisak Gradanske tiskare, 1929., str. 133, 437.)

34 Republika Hrvatska, Državna geodetska uprava, Područni ured za katastar Osijek. Posjedovni list: 4908.

osam navrata kroz duže vremensko razdoblje, odnosno u razdoblju od 1978. do 2020. godine. Dana 26. svibnja 1978. godine³⁵ zabilježen je dar muzealca Antuna Eugena Brlića iz Gradskog muzeja Vukovar. Riječ je o zavičajnoj jedinici građe: Za narod svoj: pripovijetka / Josipa Glembay. Osijek: Društvo *Hrvatska žena*, 1929. (Sl. 1, 2)

Sl. 1. Josipa Glembay – *Za narod svoj* (omot)

Sl. 2. Josipa Glembay – *Za narod svoj* (naslovna stranica)

U muzejskoj je dokumentaciji³⁶ 8. prosinca 1987. godine³⁷ zabilježeno 9 jedinica građe iz obiteljske knjižnice Truhelka, otkupljenih od Dragana Kifnera iz Osijeka, koji je živio na istoj adresi, u Strossmayerovoj ulici na broju 44, na kojoj je živjela i osječka grana obitelji Truhelka za koju i pretpostavljamo da je usustavila knjižnicu – Dragoš i Ana Truhelka, rođena Axmann, sa sinom Dragošem mlađim i kćerkom Nadom.³⁸ Naime, članica obitelji Truhelka, Nada Truhelka, ostala je živjeti na spomenutoj adresi i nakon udaje za Oskara Raiznera,³⁹ odnosno sve to svoje smrti 1993. godine. Nadalje, 5. studenog 1992. godine zabilježene su 3 jedinice građe iz obiteljske knjižnice Truhelka otkupljene od Vladimira Pintera iz Osijeka.⁴⁰ U travnju 2011. godine u inventarnu knjigu Odjela knjižnice zapisana je donacija Marije Raizner, rođene Šimonji, prve supruge Ljudevita Raiznera, sina Nade i Oskara Raiznera, unuka Dragoša (Karla) i Ane Truhelka, pri čemu je izdvojena 131 jedinica građe iz obiteljske knjižnice Truhelka i Raizner. Zanimljivo je spomenuti da je tu donaciju u majčine ime dogovorio Aleksandar Raizner, praunuk časnika Dragoša (Karla) Truhelke. Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek u dva je navrata, u veljači 2013. i ožujku 2014. godine, darovala 13 jedinica građe iz obiteljske knjižnice Truhelka. Zanimljiva kulturno-povijesna priča obiteljske knjižnice Truhelka, sačuvane u Odjelu knjižnice Muzeja Slavonije, predstavljena je javnosti u sklopu manifestacije *Noć knjige* 23. travnja 2019. godine, i to predavanjem i prigodnom izložbom.⁴¹ Spomenuto izlaganje i prigodna izložba urodili su novim spoznajama o sačuvanim knjigama iz obiteljske knjižnice Truhelka te su u ožujku 2020. godine ostvarena dva nova otkupa jedinica građe. Otkupljeno je 13 jedinica građe Romana Žarića i 1 jedinica građe Mladena Radića.

Dakle, najviše jedinica građe dospjelo je u Muzej Slavonije preko izravnih nasljednika, odnosno darom Marije i Aleksandra Raiznera. Obiteljsku knjižnicu Truhelka u Muzeju Slavonije čini 228 jedinica građe, pri čemu za 171 jedinicu

36 Vođenje muzejske dokumentacije započeo je još krajem 19. stoljeća Vjekoslav Celestin, najdugovječniji kustos Muzeja Slavonije. Zahvaljujući njegovom radu, danas možemo rekonstruirati muzejsku knjižnicu od samih njezinih začetaka. U Dokumentarnoj zbirci Povijesnog odjela Muzeja Slavonije čuvaju se poslovne knjige, bilješke, inventarne kartice i rukopisni katalozi u kojima pratimo djelatnost Muzeja, pri čemu je za Odjel knjižnice najvažniji najstariji inventarni popis muzejske knjižnične građe – *Knjiga III. / Inventar III. / Popis plavih brojeva*. Svaki muzejski odjel vodio je zasebne inventarne knjige. Od 1949. do 2004. godine postojala je i knjiga ulaska, zajednička dokumentacija za sve muzejske odjele. Nakon 2004. godine u Muzeju započinje informatizacija, grada se prestaje bilježiti u rukopisne knjige ulaska. Računalni program za vođenje muzejske dokumentacije primjenjuje se od veljače 2005. godine. (Vinaj, Marina; Knežević Križić, Ivana. Počeci organiziranoga knjižničnog djelovanja u Muzeju Slavonije kroz dokumentaciju čuvara Vjekoslava Celestina. // *Osječki zbornik* 35(2019=2020), str. 108-109.; Vlatković, Aleksandra. Računalna obrada muzejskih predmeta i razrada klasifikacije u Etnografskom odjelu Muzeja Slavonije Osijek. // *Informatica museologica* 36, 3-4(2005), str. 97.)

37 Knjiga ulaska 8 (1893. – 1988.), str. 185, br. 15358.

38 Vidi bilješku 33.

39 Telefonski imenik 1991: područje tranzitne centrale Osijek. Osijek: HPT – PTT organizacija *Osijek*, 1991. Str. 248.

40 Uz spomenute jedinice građe, otkupljeno je i 9 obiteljskih pisama u razdoblju od 1923. do 1950. godine. Riječ je o pismima koje je Jagoda Truhelka pisala bratu Dragošu (Karlu) i šurjakinji Ani, kao i o pismima Dragoša mlađeg i Františke Truhelka njegovim roditeljima, Dragošu i Ani Truhelka. (Knjiga ulaska 9 (1988.-1993.), str. 251-253, br. 15681-V.)

41 Knjižnica obitelji Truhelka u Muzeju Slavonije. URL: http://www.nocknjige.hr/program.php?program_id=3908 (2020-09-05); Vekić, Narcisa. Ovo nije tek priča o skupini knjiga obitelji Truhelka: (raz)otkrivanje baštinskih knjižnih zbirki. // *Glas Slavonije* 99, 31067 (petak, 3. 5. 2019.), str. 32.

35 Knjiga ulaska 6 (1976. – 1981.), str. 159, br. 11789.

građe kroz muzejsku dokumentaciju znamo način dolaska u Muzej, dok za 57 jedinica građe, nažalost, podatak o načinu dolaska u Muzej nije poznat te one čine dio starog fonda.

Ostaje i pitanje kako su drugi izvori došli do jedinica građe iz obiteljske knjižnice Truhelka. Posebice, možemo istaknuti dva naslova iz obiteljske knjižnice Truhelka, odnosno romana u više svezaka, čije su jedinice građe dospjele u Muzej iz različitih izvora:

- Gänselesiel: Roman / von Nataly von Eschstruth. Leipzig: Verlagsbuchhandlung von Paul List, s. a. (Illustrierte Romane und Novellen. Serie 3; Bd. 1; Bd. 2)⁴²
- Die verlorene Sohn: Roman / von Nataly von Eschstruth. Leipzig: Verlagsbuchhandlung von Paul List, s. a. (Illustrierte Romane und Novellen. Serie 4; Bd. 3; Bd. 4)⁴³

Postavlja se i pitanje gdje su završile ostale knjige iz obiteljske knjižnice Truhelka? Kolika je ona uopće bila velika? No, od veličine same obiteljske knjižnice važniji je podatak o njezinu postojanju te rukopisne bilješke koje upućuju na svoje prvotne vlasnike i uvode nas u njihove živote.

ANALIZA FONDA OBITELJSKE KNJIŽNICE TRUHELKA

Kao što se spomenuto, obiteljska knjižnica Truhelka u Muzeju Slavonije obuhvaća 214 naslova, odnosno 228 jedinica građe. Od 228 jedinica građe, 224 jedinice građe su monografske publikacije, a svega 4 jedinice periodike, kronološki navedene:

- Kinder-Kalender für 1911. Berlin: Globus Verlag, 1910.
- Hrvatsko kolo: književno-naučni zbornik 23 / uredili B. Livadić i M. Jurkić. Zagreb: Matica hrvatska, 1942. (Redovno izdanje o stotoj godišnjici Matice hrvatske 1842 – 1942)
- Selo i grad: almanah 1928.-1929. / uređuje Petar Grgec. Zagreb: Literarna sekcija Hrv. kat. akademskog društva *Domagoj*, 1928. (Jeronimska knjiga)
- St. Michaels-Kalender 81. Kaldenkirchen: Steyler Missionsgesellschaft, 1959.

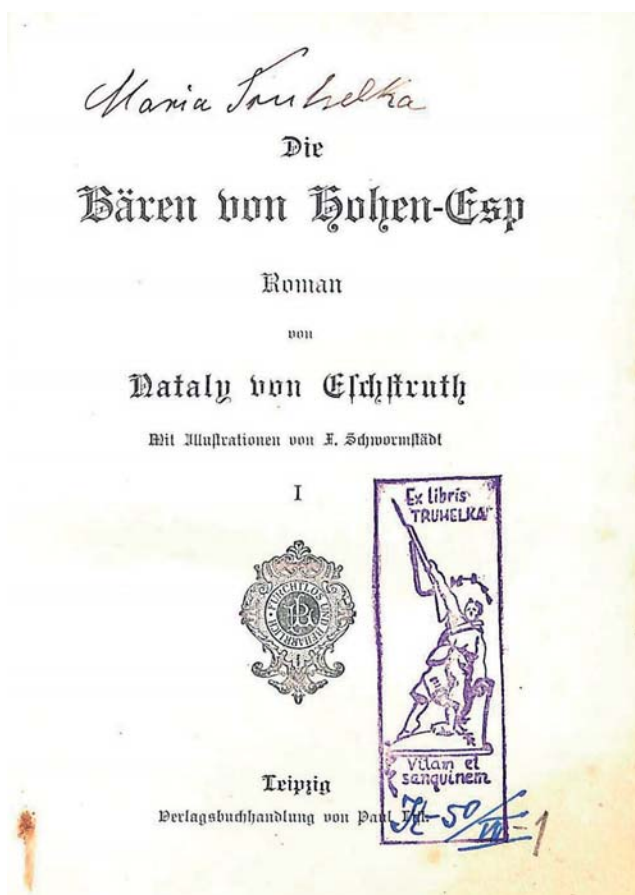
Od spomenutih 228 jedinica građe, njih 184 sadrži ex libris Truhelka, a 44 samo potpis, rukopisnu oznaku, odnosno rukopisne ex librise članova obitelji. Određene jedinice građe, njih 79, sadrže i ex libris Truhelka i rukopisne ex librise članova obitelji.

Promjenjivi dio ex librisa je, u slučaju obiteljske knjižnice Truhelka, signatura koju čini slovna oznaka (abecednim redom) i redni broj. Kako jedinice građe pripadaju različitim područjima, odnosno skupinama

42 Djelo u dva sveska. Oba sveska na naslovnoj stranici sadrže rkp. *Maria Truhelka*. Prvi svezak je iz otkupa Žarić, a drugi svezak iz donacije nasljednika, Marije i Aleksandra Raiznera.

43 Djelo u dva sveska. Prvi svezak je iz donacije nasljednika Raizner, a drugi svezak iz otkupa Žarić.

univerzalne decimalne klasifikacije, a označena su istom slovnom oznakom, pretpostavljamo da je riječ o signaturi. Odnosno, da su slovna oznaka (abecednim redom) i redni broj označavali ormar i mjesto jedinice građe unutar ormara, dakle, signaturu. Najmanja signatura zastupljena u sačuvanoj obiteljskoj knjižnici Truhelka jest *A-20*, a najveća *Z-12*, pri čemu treba naglasiti da su postojali i podbrojevi. Možemo izdvojiti signature sa slovnom oznakom *K* koje sadrže dvostruke podbrojeve, odnosno signature su razrađene za monografske publikacije u više svezaka. Primjerice, autorica Nataly von Eschstruth, pravim imenom Nataly von Knobelsdorff-Brenkenhoff, zastupljena je pod signaturom *K-50*, pri čemu je svaki pojedini naslov autorice označen podbrojem, a kod monografskih publikacija u više svezaka, svaki svezak, odnosno svaka jedinica građe označena je svojim novim podbrojem. Tako su dva sveska romana *Die Bären von Hohen-Esp* spomenute autorice, objavljena u nakladi Paula Lista, u Leipzigu 1902. godine, označena signaturom *K-50/VII-1* i *K-50/VII-2*. (Sl. 3, 4)

Sl. 3. Nataly von Eschstruth – *Die Bären von Hohen-Esp*, sv. 1

Opće je poznato da su knjige najpodložnije rasipanju, podjeli, posudbi... tako da je ukupni fond obiteljske knjižnice Truhelka nemoguće utvrditi s obzirom na navedeni uzorak i spomenutu razradu signature. S obzirom na tako razrađeni sustav, pretpostavljamo da je morao postojati i inventarni popis same knjižnice.

Sl. 4. Nataly von Eschstruth – Die Bären von Hohen-Esp, sv. 2

Uz spomenuti ex libris, kao što smo spomenuli, javljaju se i potpisi, odnosno rukopisni ex librisi. Tako je najviše jedinica građe s potpisom Jagode Truhelka (njih 35), sestre Čire i Dragoša Truhelke. Slijede jedinice građe s rukopisnom oznakom, popisom Marije Truhelka (26), majke Jagode, Čire i Dragoša (Karla) Truhelke. Nadalje, jedinice građe s potpisom, ex librisom Oskara Raiznera (23), supruga Nade Truhelka, kćeri Dragoša (Karla) Truhelke, nećakinje Jagode i Čire Truhelke.

Slijede rukopisne oznake, potpisi članova obitelji Truhelka koji su živjeli u Strossmayerovoj ulici, na kućnom broju 44: Ane Truhelka, rođene Axmann (17), i njezina supruga Dragoša Truhelke (6). Zastupljene su jedinice građe i s potpisima njihove djece, sina Dragoša mlađeg (2) i spomenute kćeri Nade (2), kasnije supruge Oskara Raiznera koji su naslijedili ovu osječku obiteljsku knjižnicu.

U obiteljskoj knjižnici Truhelka pronašli smo i jedinicu građe s ex librisom Dušana Ilića (1), rođaka s Raiznerove strane te jedinicu građe s rukopisnim ex librisom Paule Aksmanović (Paule Axmann), udane Gabrić (1), kćerke spomenutog Viktora Axmanna (Vladoja Aksmanovića). Na temelju navedenih primjera možemo pretpostaviti da su članovi šire obitelji Truhelka, Axmann, Raizner i Ilić međusobno razmjenjivali svoje knjige. Tomu treba pridodati i jedinicu građe s potpisom Marije Raizner, rođene Šimonji, prve supruge Ljudevita Raiznera, sina Nade i Oskara Raiznera, preko koje je veći dio obiteljske knjižnice

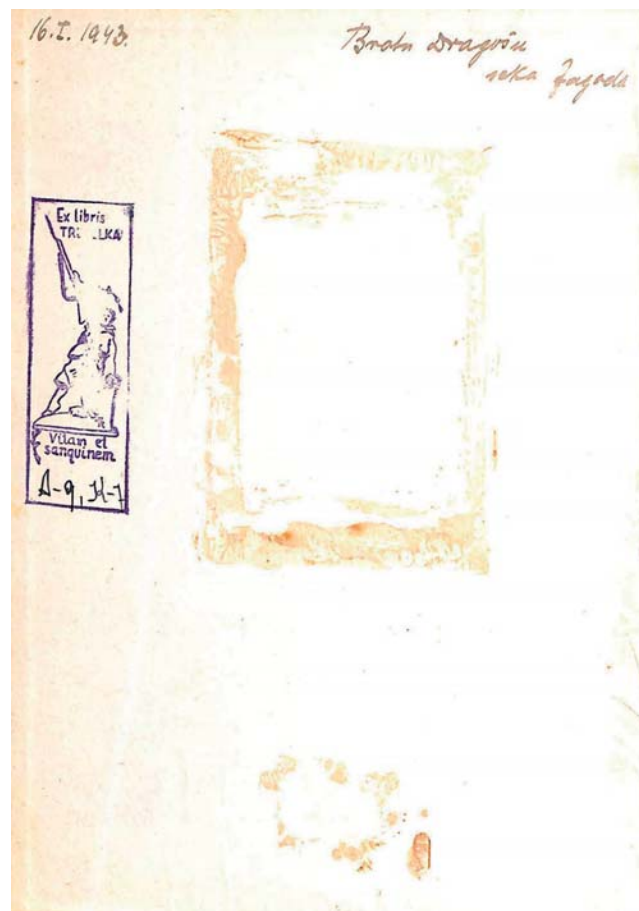
Truhelka, kao što je spomenuto, dospio u Odjel knjižnice Muzeja Slavonije.

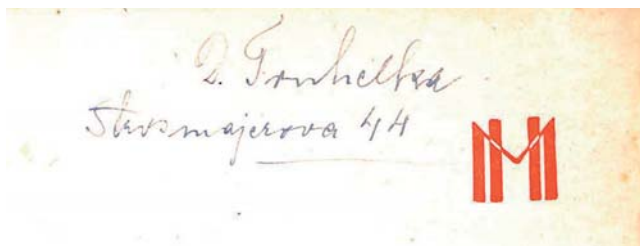
Zanimljivi su primjeri jedinica građe s potpisima, rukopisnim ex librisima više članova obitelji. Tako jedna jedinica građe sadrži dva rukopisna ex librisa – Jagode Truhelka i Oskara Raiznera, supruga njezine nećakinje Nade Truhelka, odnosno Raizner: Pripoviesti ; Iz bojnoga odsjeka / Ivan Perkovac. Zagreb: Matica hrvatska, 1905. (Zabavna knjižnica Matice hrvatske).

U obiteljskoj knjižnici Truhelka nalazi se i jedinica građe s potpisom Dragoša i Jagode, brata i sestre: Slike iz rudstva / Mijo Kišpatić, Fran Tućan. Zagreb: Matica hrvatska, 1914.

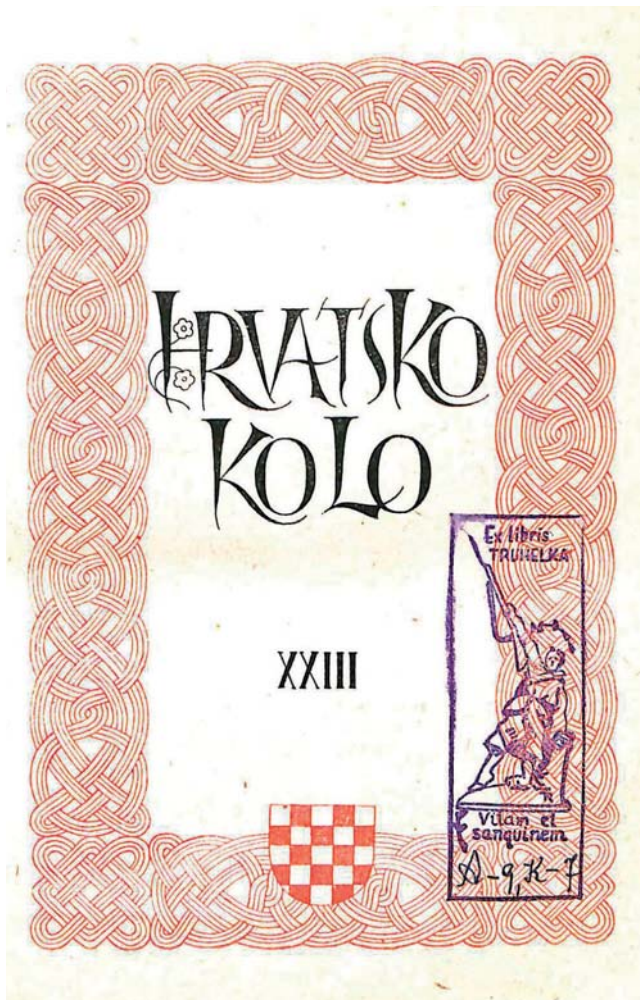
Jedna je jedinica građe s potpisima supružnika Oskara i Nade Raizner: Neuzzeitliches Haushaltungs-Lexikon / zusammengestellt von Frau Schulrat R. Guglmayr. Wels: Verlagsbuchhandlung Leitner & Co., 1933.

Najupečatljiviji primjer svakako je već spomenuta jedinica građe, periodička publikacija *Hrvatsko kolo* iz 1942. godine. Naime, dvadeset treće godište *Hrvatskog kola* darovala je Jagoda Truhelka 16. siječnja 1943. godine bratu Dragošu (Karlu) Truhelki, pri čemu je Dragoš Truhelka svom potpisu dodao i adresu (*Strossmayerova 44*). Riječ je o godištu *Hrvatskog kola* koje je posvećeno njihovom bratu Čiri Truhelki, ujedno autoru prvog članka u spomenutom godištu, a koji je umro u samoj godini izdanja spomenutog broja, 18. rujna 1942. godine. (Sl. 5, 6, 7)

Sl. 5, 6, 7. Hrvatsko kolo 23 (1942)

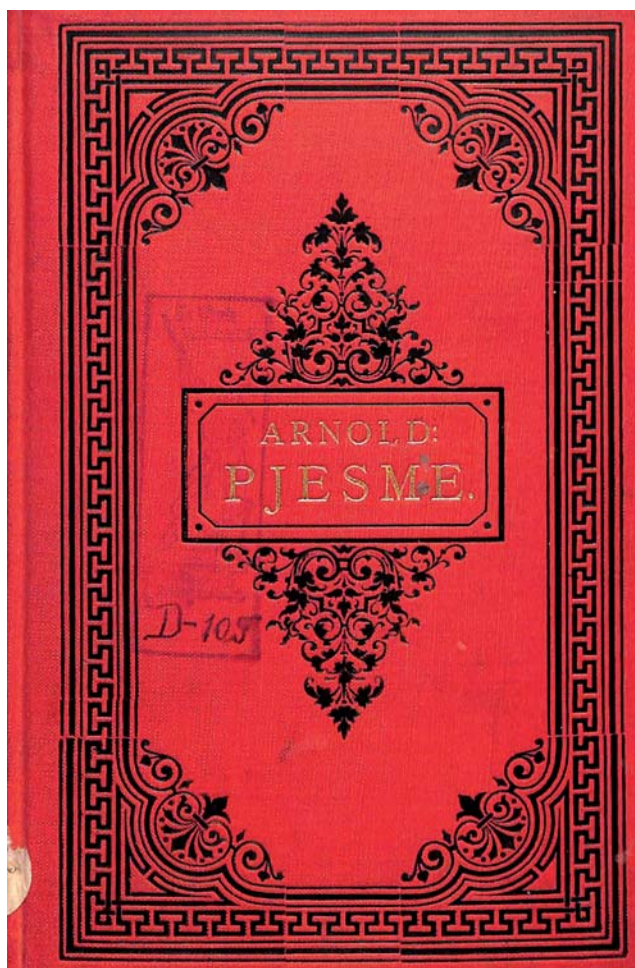
S obzirom na 228 jedinica građe koje smo detektirali u fondu Odjela knjižnice Muzeja Slavonije, a prema univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji, najzastupljenija je 8. skupina, odnosno *Jezici. Lingvistika. Književnost* (174 jedinice građe). Slijedi 9. skupina, odnosno *Geografija. Biografija. Povijest* sa 16 jedinica građe. Nadalje, zastupljene su sve skupine, samo u manjoj mjeri: 0. skupina *Znanost i znanje* (2); 1. skupina *Filozofija* (7); 2. skupina *Religija. Teologija* (6); 3. skupina *Društvene znanosti* (8); 5. skupina *Matematika i prirodne znanosti* (5); 6. skupina *Primijenjene znanosti. Medicina. Tehnika i tehnologija* (5); 7. skupina *Umjetnost. Razonoda. Sport* (5). Dakle, sačuvani dio obiteljske knjižnice Truhelka u Muzeju Slavonije pretežito čine književna djela – strana i domaća. Naime, od 174 jedinice građe, koliko ih obuhvaća 8. skupina univerzalne

decimalne klasifikacije, čak 148 jedinica građe čini strana književnost, 24 jedinice građe hrvatska književnost, te svega 2 jedinice građe iz područja lingvistike i jezika.

Kada je u pitanju jezik jedinica građe, prevladava njemački jezik (159), što je u skladu sa zastupljenošću strane književnosti, odnosno nakladničkim cjelinama na njemačkom jeziku koje obuhvaćaju romane, novele i pripovijetke. Iako, treba naglasiti da je obitelj Truhelka odgajana u hrvatskom duhu, duhu domovine u kojoj su živjeli. U Odjelu knjižnice nalazi se 61 jedinica građe na hrvatskom jeziku. Ostali su jezici slabije zastupljeni: francuski (3), srpski (2), slovenski (1), mađarski (1), engleski (1).

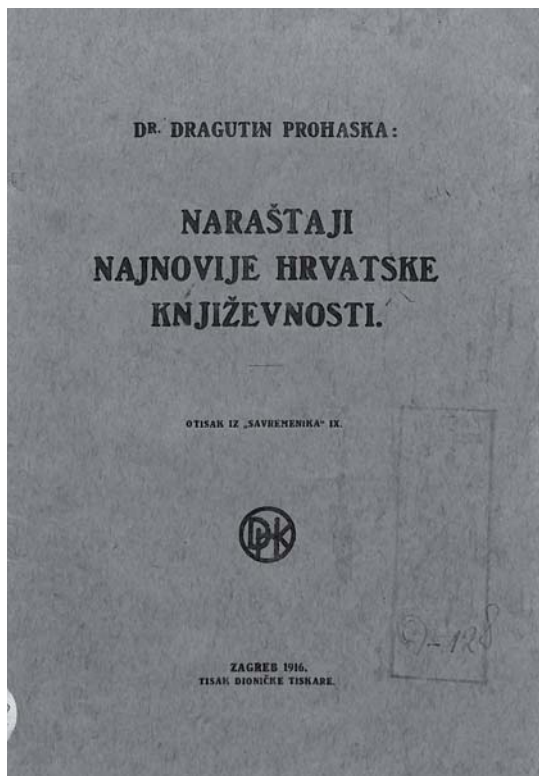
Možemo spomenuti neke od domaćih autora zastupljenih u obiteljskoj knjižnici Truhelka: Đuro Arnold, Zvonimir Binički, Viktor Car Emin, Dragutin Domjanić, Ulderiko Donadini, Ida Fürst, Josipa Glembay, Janko Leskovar, Franjo Marković, Milutin Cihlar Nehajev, Vjenceslav Novak, spomenuti Ivan Perkovac, Dragutin Prohaska... Izdvajamo sljedeće:

- Izabrane pjesme / Gjurio Arnold. U Zagrebu: Matica hrvatska, 1899. (Zabavna knjižnica Matice hrvatske ; sv. 221-223) (ex libris Truhelka i rukopisni ex libris Jagode Truhelka) (Sl. 8, 9)

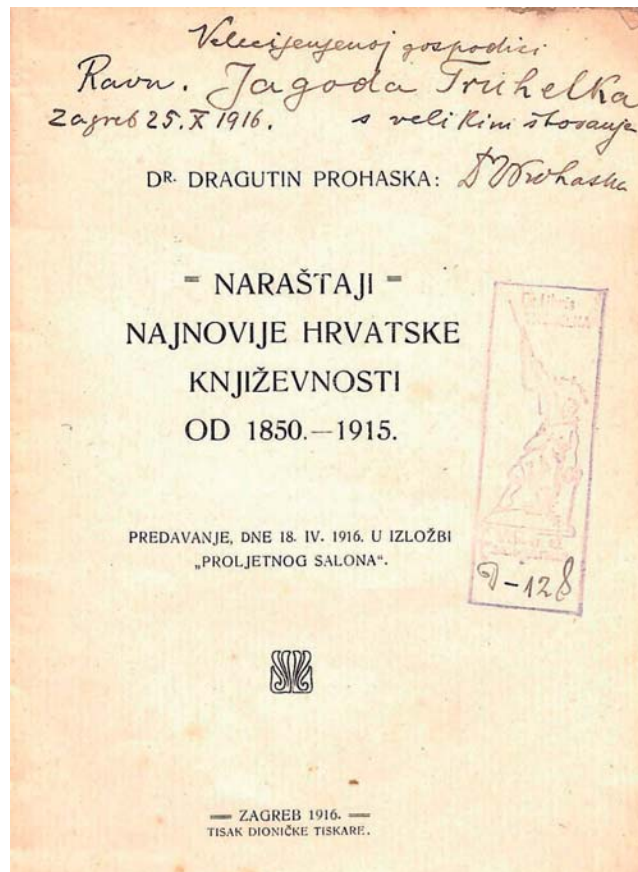

Sl. 8. Gjurio Arnold – Izabrane pjesme (omot)

Sl. 9. Gjuro Arnold – *Izabrane pjesme* (naslovna stranica)Sl. 10. Dragutin Prohaska – *Naraštaji najnovije hrvatske književnosti* (omot)

- Naraštaji najnovije hrvatske književnosti od 1850.-1915.: predavanje, dne 18. IV. 1916. u izložbi Proletnog salona / Dragutin Prohaska. Zagreb: Tisak Dioničke tiskare, 1916. (ex libris Truhelka, posveta: Velecijenjenoj gospodici / Ravn. Jagoda Truhelka / s velikim štovanjem / D. Prohaska / Zagreb 25. X. 1916.) (Sl. 10, 11)

Sl. 11. Dragutin Prohaska – *Naraštaji najnovije hrvatske književnosti* (naslovna stranica)

Pretpostavljamo da su postojale i zasebne, privatne knjižnice Jagode i Čire Truhelke. Moguće je da je Jagoda Truhelka dio knjiga ostavila ustanovama, školama u kojima je radila. Zanimljivo je da nemamo niti jednu knjigu s ex librisom Čire Truhelke te se pitamo što je s njegovom knjižnicom. Naime, poznato je da je spisateljica Agata Truhelka darovala očeve osobne predmete Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu 1974. godine, ali bez knjiga.⁴⁴

S obzirom na mjesto izdanja, u skladu s jezicima izdanja, prevladavaju jedinice građe objavljene u Stuttgartu (61), zatim one objavljene u Zagrebu (njih 57), Leipzigu (49) i

⁴⁴ Ostavština Čire Truhelke pohranjena je na nekoliko mjesta. Jedan dio Čiro Truhelka osobno je darovao sarajevskom Hrvatskom kulturnom društvu *Napredak* prije Drugog svjetskog rata, a taj je dio kasnije smješten u Arhiv Bosne i Hercegovine u Sarajevu, gdje se čuva unutar *Napretkove* kulturno-povijesne zbirke. Drugi dio darovala je 1974. godine Agata Truhelka Arhivu Hrvatske, današnjem Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, gdje je čuva kao poseban *Osobni arhivski fond Čiro Truhelka* (HR-HDA-835). Treći dio, kao spomen-sobu Čire Truhelke, Agata je 1978. godine darovala Gradskom zavodu za zaštitu i uredjenje spomenika kulture u Sarajevu, a danas je u Kantonalnom zavodu za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo. (Čiro Truhelka (1865-1942): arheolog i povjesničar. URL: <https://www.sites.google.com/site/zadrodejan/home/truhelka/biografija> (2020-09-02))

Berlinu (17). Primjerice, imamo i 4 jedinice građe tiskane u Osijeku. U Odjelu knjižnice Muzeja Slavonije djela tiskana u Osijeku ulaze u fond Zavičajne zbirke *Essekiana*:

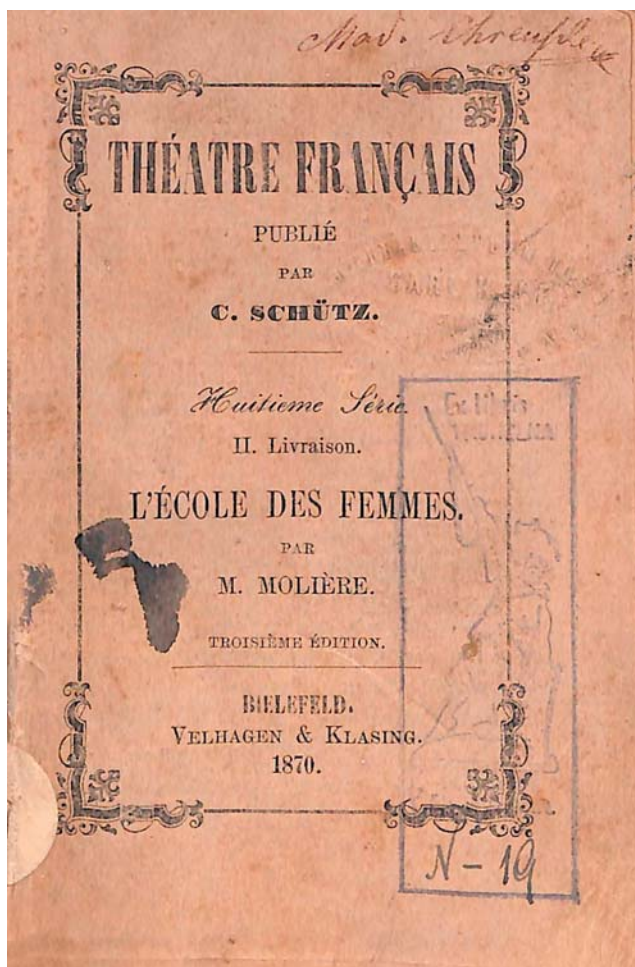
- Reglement für den inneren dienst: während der Dauer der land- und forstwirtschaftlichen, dann landwirthschaftlich-industriellen Aussetzung in Essegg. Essegg: Carl Laubner's Druck, 1889.
- Ispod naših brda: priče / Petar Petrović. Osijek: Prva hrvatska dionička tiskara, Naklada Knjižare Radoslav Bačić, 1909.
- Za narod svoj: pripovijetka / Josipa Glembay. Osijek: Društvo *Hrvatska žena*, 1929. (Knjižnica *Hrvatske žene*)
- Trgovački i pravni leksikon / sastavio Feliks Kohn. Osijek: Tisak građanske tiskare, 1937.

Slijede ostali zastupljeni gradovi: Bielefeld (1), Freiburg im Breisgau (3), Habelschwerdt (1), Halle (1), Heidelberg (1), Jena (1), Kaldenkirchen (1), Köln (1), Lindau i. B. (1), Mannheim (1), München (1), Neuchatel (1), Neuenburg (1), Novi Sad (2), Nürnberg (1), Paris (1), Reichenberg (1), Sarajevo (4), Senj (1), Stuttgart i Berlin (1), Subotica (1), Wels (1), Wien (10), Zadar (1), Zürich (1).

Jedinice građe iz obiteljske knjižnice Truhelka obuhvaćaju vremensko razdoblje od 1870. do 1959. godine. U razdoblju od 1870. do 1879. godine objavljeno je 3 jedinice građe, od 1880. do 1889. 7, od 1890. do 1899. 21, od 1900. do 1909. 59, od 1910. do 1919. 56, od 1920. do 1930. 8, od 1930. do 1939. 12, od 1940. do 1949. 10, od 1950. do 1959. 3, te bez oznake godine 49. Dakle, najviše je jedinica građe, njih 115, objavljeno u razdoblju od 1900. do 1919. godine, odnosno, prva dva desetljeća 20. stoljeća.

Primjerice, 56 jedinica građe objavio je njemački izdavač J. Engelhorn u Stuttgartu, unutar nakladničke cjeline *Engelhorn's Allgemeine Roman-Bibliothek*, koja obuhvaća romane, pripovijetke i novele iz prva dva desetljeća 20. stoljeća. S obzirom na rukopisne oznake, pretpostavljamo da je te romane čitala Marija Truhelka, majka Jagode, Ćire i Dragoša Truhelke, kao i Ana Truhelka, supruga Dragoša (Karla) Truhelke. Naravno, *Engelhorn's Allgemeine Roman-Bibliothek* nije jedina nakladnička cjelina romana i novela na njemačkom jeziku koje su čitale članice obitelji Truhelka. Kao najzastupljenije autore romana možemo spomenuti Nataly von Eschstruth, pravim imenom Nataly von Knobelsdorff-Brenkenhoff (16 jedinica građe), te E. Marlit, pravim imenom Eugenia John (6 jedinica građe).

Najstarija jedinica građe iz obiteljske knjižnice Truhelka je iz 1870. godine: *Lécone des femmes: comédie en vers et en cinq actes* / Moliere. Bielefeld: Velhagen & Klasing, 1870. (Théâtre Français publié par C. Schütz). (Sl. 12) Najnovija jedinica građe spomenuti je kalendar: *St. Michaels-Kalender* 81. Kaldenkirchen: Steyler Missionsgesellschaft, 1959.

Sl. 12. Moliere – *Lécone des femmes* : comédie en vers et en cinq actes

ZAKLJUČNO

Obiteljske knjižnice predstavljaju kulturno-povijesne riznice grada. Svaka pojedinačna jedinica građe predstavlja muzejski predmet, ne samo sekundarnu knjižničnu građu smještenu u muzejske odjele. Svaka od njih krije svoju priču, kontekstualizira određeno vrijeme, progovara o svome vlasniku. Sve jedinice građe zajedno, poput muzejskih predmeta, čine povijesno, kulturološko, muzeološko i vizualno zanimljivu cjelinu, spomeničku, obiteljsku knjižnicu važnu za iščitavanje povijesti grada. Samo u proteklih nekoliko godina Odjel knjižnice Muzeja Slavonije obogaćen je većim brojem obiteljskih knjižnica poznatih Osječana, od koje su neke i spomenute u radu. Cilj nam prepoznati i utvrditi sve zastupljene obiteljske knjižnice unutar knjižničnog fonda Odjela knjižnice i objediniti ih unutar nove zbirke, zbirke obiteljskih knjižnica, interpretirati ih, kako knjižničarski, tako i muzeološki, istražiti obiteljske genealogije, te na taj način približiti osječkoj javnosti.

LITERATURA

- Ćiro Truhelka (1865-1942): arheolog i povjesničar. URL: <https://www.sites.google.com/site/zadrodejan/home/truhelka/biografija> (2020-09-02)
- Damjanović, Dragan. Stambena arhitektura dvadesetih godina 20. stoljeća u Osijeku. // *Osječka arhitektura 1918. – 1945.* / urednici Julijo Martinčić, Dubravka Hackenberger. Osijek: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni i umjetnički rad, 2006. Str. 75-122.
- Đidara, Petar. Osječke porodice Reisner – Raizner. // *Glasnik arhiva Slavonije i Baranje* 11(2011), str. 151-170.
- Ex libris. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje.* Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18748> (2020-09-10)
- Frangješ-Mihanović, Robert. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje.* Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=20410> (2020-09-10)
- Gareljić, Tatijana. Robert Frangješ-Mihanović (1872 – 1940): u povodu 75. obljetnice kipareve smrti. Zagreb: Moderna Galerija, 2015.
- Gradske vijesti – vjenčanje. // *Hrvatski list* 3, 25(443) (utorak, 31. 1. 1922.), str. 3.
- Hrvatski plemićki zbor. Obitelj Raizner. URL: <http://www.plemstvo.hr/obitelji/raizner> (2019-11-18)
- Knjižnica obitelji Truhelka u Muzeju Slavonije. URL: http://www.nocknjige.hr/program.php?program_id=3908 (2020-09-05)
- Nulla dies sine observatione: 150 godina Geofizičkog zavoda u Zagrebu / glavni urednik Mirko Orlić. Zagreb: Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Geofizički odsjek, 2011.
- Pentzov adresar slob. i kr. grada Osijeka 1929. / uredio Viktor Pentz. U Osijeku: Tisak Građanske tiskare, 1929.
- R. Frangješ Mihanović: retrospektivna izložba: katalog izložbe. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1959.
- Simbol hrvatske odlučnosti. // *Glas Slavonije* 77, 24289 (ponedjeljak, 2. 12. 1996.), str. 8.
- Stipančić, Mario. Osobni arhivski fond Ćiro Truhelka 1826-1971: analitički inventar: HR HDA 835. Zagreb: Hrvatski državni arhiv, 2007.
- Šimičić, Andreja. Serija portreta naslovnih vlasnika i zapovjednika 78. pješačke pukovnije u Osijeku. // *Tvrđa u Osijeku = Festung in Esseg = Fortress in Osijek.* Osijek: Muzej Slavonije, 2017. Str. 54-59.
- Telefonski imenik 1991: područje tranzitne centrale Osijek. Osijek: HPT – PTT organizacija *Osijek*, 1991.
- Truhelka, Jagoda. Iz prošlih dana. // *Autobiografije hrvatskih pisaca / priredio Vinko Brešić.* Zagreb: AGM, 1997. Str. 337-361.
- Vekić, Narcisa. Ovo nije tek priča o skupini knjiga obitelji Truhelka: (raz)otkrivanje baštinskih knjižnih zbirki. // *Glas Slavonije* 99, 31067 (petak, 3. 5. 2019.), str. 32.
- Vinaj, Marina; Knežević Križić, Ivana. Odjel knjižnice. // *Donacije: izbor iz zbirki Muzeja Slavonije 1994. – 2019.* Osijek: Muzej Slavonije, 2020.
- Vinaj, Marina; Knežević Križić, Ivana. Počeci organiziranoga knjižničnog djelovanja u Muzeju Slavonije kroz dokumentaciju čuvara Vjekoslava Celestina. // *Osječki zbornik* 35(2019=2020), str. 107-116.
- Vitković, Stanislav. Jagoda Truhelka i njezin odgojni epistolar *U carstvu duše.* // Jagoda Truhelka. U carstvu duše: odgojni epistolar. Zagreb: Naklada sv. Antuna: Nova stvarnost, 2010. Str. 9-15.
- Vlatković, Aleksandra. Računalna obrada muzejskih predmeta i razrada klasifikacije u Etnografskom odjelu Muzeja Slavonije Osijek. // *Informatica museologica*, 36, 3-4(2005), str. 97-102.
- Vodopija, Irena. Antun Vjenceslav – otac obitelji Truhelka. // *Život i djelo Jagode Truhelke: zbornik radova znanstvenog skupa Zlatni danci: Osijek, 6. i 7. studenoga 1997.* / urednici Julijo Martinčić, Dubravka Hackenberger. Osijek: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni rad, 1998. Str. 67-80.
- Vujić, Žarka. Baštinski svijet Nikole Zrinskog u Čakovcu // *Zrinski i Europa*, Zagreb, 2000. Str. 12-45.
- Zavičajnici grada Osijeka: 1901. – 1946. / priredili Stjepan Sršan i Vilim Matić. Osijek: Državni arhiv, 2003.

Muzejska dokumentacija

Knjiga ulaska 6 (1976. – 1981.).

Knjiga ulaska 8 (1893. – 1988.).

Knjiga ulaska 9 (1988. – 1993.).

Zbirka osmrtnica

Arhivski izvori

Osobni arhivski fond Ćiro Truhelka (HR-HDA-835).

LITERARY HERITAGE OF THE TRUHELKA FAMILY IN THE MUSEUM OF SLAVONIA – CULTURAL AND HISTORICAL CONTEXT

SUMMARY

Books from the Truhelka family library came to the Museum of Slavonia with the usual construction of the library fund (gift, purchase and / or exchange). The criteria by which we determined the existence of the family library itself are *ex libris* Truhelka, the handwritten signature of a member of the Truhelka family or its printed *ex libris*.

It is a native and monumental family library that was founded in Osijek with its founder Dragoš Truhelka, who was the imperial and royal lieutenant colonel of the Osijek 78th Infantry Regiment from 1893 to 1905. This is supported by the *ex libris* of the Truhelka family with the image of the Dying Soldier, created on the basis of the eponymous monument of the Croatian sculptor Robert Frangeš-Mihanović. That monument was unveiled on July 17, 1898 in Osijek, in memory of the fallen soldiers of the 78th Infantry Regiment (so-called Šokčević 's regiment), at the battle of Königgratz in 1866. In addition to Truhelka's *ex libris*, we also found the handwritten signatures of family members - mother Marija Truhelka, daughter Jagoda Truhelka, son Dragoš (Karlo) Truhelka and his wife Ana Truhelka (from the famous Osijek family Axmann), and their children, son Dragoš Jr. and daughter Nada, as well as her husband Oscar Raizner.

The preserved part of the Truhelka family library came to the Museum of Slavonia in various ways on eight occasions, in the period from 1978 to 2020. To be precise it is about 228 units of material. Most items reached the Museum of Slavonia through direct heirs, as gift of Maria and Alexander Raizner.

Family libraries represent the cultural and historical treasures of the city. Each individual unit of material represents not just secondary library material housed in museum departments, but museum exhibits itself. Each of them hides its own story, contextualizes a certain time and talks about its owner. All units together, like museum exhibits, form a historically, culturally, museologically and visually interesting whole - a monumental, family library important for learning about history of the city. Only in the past few years, the Library Department of the Museum of Slavonia has been enriched with a large number of family libraries of famous Osijek citizens, some of which are mentioned in the paper. Our goal is to identify all represented family libraries within the library fund of the Library Department and unite them within the new collection of family libraries, interpret them - both librarianship and museologically, explore family genealogies and thus bring them closer to the Osijek public.